

Hoofdstuk 3

Nieuwe bezem *'Ik heb klachten over je gekregen'*

'Je zult het vast goed met hem kunnen vinden,' zegt een collega van een landelijke instelling, die weet wie Henk Mali gaat opvolgen. Het zal niet alleen een hele verandering zijn, zeker ook een flinke verbetering, want gekker dan het de voorbije drie jaren al was kan het niet worden. Nu, in het eerste jaar van het nieuwe millennium, moet alles wel heel anders gaan.

De voornaamste taak van de opvolger van Henk Mali is, voorlopig althans, de reorganisatie doorvoeren. Iemand die meteen moet beginnen met het schuiven van mensen en functies, moet heel wat tactisch zien op te lossen zonder al te zeer op tenen te trappen.

Ik maak me geen zorgen over wat er allemaal gaat veranderen, ik denk dat de grote storm wel aan mij voorbij zal gaan. Mijn afdeling blijft immers bestaan, alleen een paar docenten gaan met hun specifieke werk helaas over naar een andere afdeling.

Nog voor zijn naam officieel bekend is, lekt uit dat de ondernemingsraad bezwaar maakt tegen zijn aanstelling. Uit navraag zou blijken dat hij weinig op heeft met medezeggenschap en vakbonden. Henk Mali is heel boos, in het hoofdenoverleg zegt hij volledig achter de keuze van de sollicitatiecommissie te staan en het volste vertrouwen in hem te hebben.

Een paar weken later vertelt de voorlichter, die nieuw is in zijn functie, in het hoofdenoverleg dat hij voor het huisblad een interview heeft gehad met de opvolger van Henk Mali. 'Je kunt merken dat hij psycholoog is,' zegt hij, 'hij kijkt je voortdurend lang en doordringend aan.' Als weer een paar weken later die opvolger halverwege de vergadering even zijn gezicht laat zien, ben ik een van de weinigen die hij nog niet heeft ontmoet. Hij geeft me een



hand en, inderdaad, ook mij kijkt hij doordringend aan, alsof hij even wil binnenkomen. Toch wekt hij met zijn grijze Freud-sik een niet onvriendelijke indruk.

Nee, de eerste indruk is niet negatief. De inschatting van die collega dat ik het goed met hem zou kunnen vinden telt voorlopig zwaarder dan de bezwaren van de ondernemingsraad en die naïeve opmerking van de voorlichter. De grijze sik en die ouderwets degelijke naam Dirk, zijn voor mij geen aanleiding om me zorgen te maken.

Ook bij zijn eerste bezoek aan mijn school merk ik niets bijzonders. Aan het einde van de dag is er ook weinig tijd, het bezoek is daardoor slechts van korte duur. Ik schets een beeld van wat mijn school doet. Dirk Monsma stelt geen vragen. Op weg naar de deur merkt hij nog wel op dat hij het belangrijk vindt als mijn school gaat samenwerken met een bekende plaatselijke handelaar in videoapparatuur. Geen opmerking die bij een eerste kennismaking affiniteit met mijn werksoort doet vermoeden. Dat we met die handelaar al een paar jaar af en toe iets hebben ondernomen, maar gezien de ervaringen in goed overleg daar ook weer mee zijn gestopt, dat zal ik hem een volgende keer nog wel vertellen. Overigens jammer dat ik ook hem duidelijk zal moeten maken dat mijn school geen 'afdeling stopcontact' is, en dat relaties met de commercie evenmin voor de hand liggen als, pakweg, de afdelingen drama en literatuur. Al die jaren bij de SKVR heb ik menig nieuwe collega buiten mijn afdeling van die associaties met apparatuur moeten afhelpen. Het gaat in mijn werksoort, net als bij alle andere kunstdisciplines, om uitdrukkingsvaardigheden, niet om apparaten. Ongetwijfeld is er binnenkort een uitgebreider kennismaking en dan komen alsnog de belangrijke zaken wel aan de orde. Het komt vast goed.

Een eerste teleurstelling is er toch sneller dan ik verwacht. Aansluitend op de vergadering waarin Henk Mali het stokje aan zijn opvolger overdraagt, heb ik op verzoek van Dirk Monsma meteen een kort overleg. Hij wil meer weten over twee notities van mij aan Henk. Het gaat om mijn laatste notitie over de toegezegde maatregelen

ten tegen de voortdurende onderbezetting en over de tegenprestatie voor al mijn gedwongen overmatige overwerk van de voorbije jaren. De tweede notitie gaat over de mislukte begeleiding door Rob ter Steege. Henk schuift ook deze kwestie door naar zijn opvolger voor wie alles nieuw is. Handig, maar ook laf.

De eerste notitie over de onderbezetting, doet Dirk Monsma vragen: 'Hoezo, moeilijke omstandigheden?' Ik vertel in 't kort iets over de bizarre toestanden, dat ik Henk Mali vaak heb gewaarschuwd, en dat mijn notitie hem moest herinneren aan zijn herhaalde toezeggingen iets te zullen doen. Ik wijs op mijn opmerking in de notitie dat ik vrees dat die toezeggingen bij de overdracht in niemandsland terecht kunnen komen.

'We worden allemaal een dagje ouder,' is de lichtelijk teleurstellende reactie van Dirk. Bedenk maar eens een adequate reactie als je op zo'n moment een dergelijk antwoord niet verwacht. Dat doe je alleen met een instelling waarmee je in de aanval gaat, en dat is het laatste waar ik op dit moment aan denk. Zeker niet met de conditie van de trekpop die ik inmiddels ben. En wie een dagje ouder wordt - hij is maar drie jaar jonger dan ik - moet toch weten dat al die tegenslagen en tegenwerking dan minstens dubbel zo zwaar tellen? Hij zegt toe er nog eens over te zullen nadenken. Weer erover nadenken, weer uitstel, terwijl ik nou juist van hem een andere opstelling had verwacht.

Niet veel later krijg ik een schriftelijke reactie van Rob ter Steege op mijn notitie over zijn slechte begeleiding. Hij toont zich verbaasd over mijn kritische verslag omdat hij het allemaal toch zo goed heeft bedoeld, en negeert volledig mijn voorbeelden waar het aantoonbaar met opzet mis is gegaan. Hij scheept me zwart op wit af met de slappe opmerking dat ik samen met concurrent Huub broodjes moet gaan eten, en dat het dan allemaal wel goed zal komen. Dat is het advies van een onafhankelijke externe adviseur die niet van softe toestanden zegt te houden en daarvoor rekeningen stuurt. Tijdens het afscheidsfeest van Henk zie ik hem op een paar meter afstand staan. Hoe beschrijf je het triomfantelijke lachje van zo iemand? Als

de grijns van een katvanger? Ik stuur de reactie van Rob door naar Dirk Monsma en krijg direct een e-mail terug. Hij schrijft dat hij ook mijn verhaal heeft gelezen en daaruit begrijpt dat het hele geval geen basis is om mee verder te gaan. Dat is tenminste een uitspraak, en ook die zwart op wit, terwijl Henk een dergelijke duidelijkheid nooit zou hebben gegeven. Ik verwacht dat Dirk mij over de andere kwestie nu ook wel zal geloven en dat ik met hem waarschijnlijk toch beter zaken kan doen.

De derde specialist heeft inmiddels mijn klacht onderzocht die niets met mijn vermoeidheid heeft te maken. Het resultaat is een opname op korte termijn en voor het herstel staan enkele weken, ongeveer de duur van een vakantie. Het is mei 2000, in het ziekenhuis zie ik op tv de vuurwerkkramp in Enschede. Geen moment denk ik aan mijn werk.

In de weken dat ik voor herstel thuis blijf, voel ik me dan wel even verlost van de stress, maar het bevalt slecht. Ik ben onrustig, kan nauwelijks stil blijven zitten, maar heb ook geen enkele lust om iets zinnigs te doen. Slapen gaat zeker, zelfs op de vreemdste momenten. Lezen lukt nauwelijks, na een halve pagina neem ik niets meer op. Ook al heb ik de laatste tijd nogal eens verlangd naar een paar weken vrijaf, het voelt niet prettig. Ik ben moe, moe, moe. Zonder wekker word ik 's morgens ruim voor zeven uur wakker. In bed blijven gaat niet.

Rond negen uur ga ik voor krant en koffie naar het café op het plein vlakbij huis. De krant is niet meer dan het lezen van de koppen en ondertitels van foto's, een enkel artikel neem ik half door. Daarna is het de hele dag allemaal niks, ik doe nauwelijks iets anders dan me verplaatsen van de ene vage bestemming naar de andere. Vreemd om overdag en midden in de week zomaar op die lege terrassen te zitten, terwijl iedereen aan het werk is.

Bij de eerste controle na de operatie heeft de chirurg 'een heel naar bericht' voor me. De komende maanden zijn enkele onderzoeken nodig om vast te stellen of het meevalt of tegenvalt. Grote schrik,

ook dat nog. Even later realiseer ik me dat ik niet lang geleden nog wenste ook ik eens iets te krijgen om een paar weken thuis te kunnen blijven, zonder dat iemand aan aanstellerij kan denken. Maar dit is ook niet de bedoeling. Het houdt me natuurlijk bezig, en hoe, wat dacht je. Het aanhoren van de gesprekken in de wachtkamers bij die onderzoeken, stemt ook niet bepaald vrolijk.

Zo ongeveer rond het moment dat ik weer moet gaan werken, heb ik een afspraak met de bedrijfsarts. Hij heeft er geen enkel probleem mee dat ik langer thuis blijf. Vanwege mijn vermoeidheid, niet om die tweede operatie die inmiddels noodzakelijk is gebleken. Door het regelmatige overleg dat we het laatste jaar over alle zieken hadden weet hij immers alles van de situatie op mijn school. In een e-mail laat ik het Dirk Monsma meteen weten en schrijf hem ook maar over wat ik in het ziekenhuis heb gehoord.

Nog tijdens dat ziekteverlof wil de inspecteur van mijn werksoort naar aanleiding van een bezoek aan mijn school van een paar maanden geleden, haar rapportage met mij en met Dirk Monsma bespreken. Ik heb geen enkel bezwaar, het tegendeel. Haar kantoor is slechts twee straten van mijn huis en het komt me ook goed uit. In haar rapportage maakt zij melding van de langdurige slechte personele bezetting die ze aantrof. Ook aan haar bezoek aan een van de andere scholen heeft ze indrukken overgehouden die een bespreking in het bijzijn van de nieuwe directeur wenselijk maken. Dirk Monsma heeft al een kopie van de rapportage en hoort zonder commentaar haar opmerkingen aan, hij is immers niet verantwoordelijk voor wat er is voorgevallen. Hij toont wel begrip. Dat kan ook niet anders.

Ik ervaar dat gesprek dan ook als een steuntje in de rug, het heeft hem opnieuw met feiten geconfronteerd, en met het oordeel van niet zomaar een buitenstaander. De ernst van de situatie kan hem nu niet meer ontgaan.

Na drie maanden ziekteverlof ga ik half augustus toch weer aan het werk. Niet omdat ik mij beter zou voelen, maar het nieuwe cursusjaar komt niet vanzelf op gang. Tijdens mijn afwezigheid is

niet alleen veel werk blijven liggen, om het nieuwe cursusseizoen op een beetje normale manier te laten beginnen moet er nogal wat worden gedaan. En het is maar voor even, over zes weken ga ik weer het ziekenhuis in, en tijdens de langere herstelperiode die daarop volgt, krijg ik toch weer extra rust.

De zes weken voor die tweede ziekenhuisopname werk ik dus weer. Omdat het cursusseizoen nog niet is gestart is het weliswaar redelijk rustig om me heen, maar alles gaat traag en moeizaam. Daar komt bij dat de laatste twee weken mijn school opnieuw wordt geplaatst met weer een nieuwe zieke, ook al is het maar voor enkele dagen. De geringe last die het veroorzaakt ervaar ik als onevenredig hinderlijk.

Het eerste hoofdenoverleg na de grote vakantie is voor mij voorlopig ook het laatste. Net voor aanvang schiet Dirk Monsma me aan voor een afspraak om over mijn vervanging te praten. Hij kan niet eerder dan in mijn laatste week.

In de vergadering zelf doet hij verslag van enkele bezoeken in de stad. Zonder mij daarbij aan te kijken maakt hij me publiekelijk een verwijt dat ik de contacten met een andere instelling zou hebben verwaarloosd en dat mijn school daardoor bij een belangrijke manifestatie volledig buiten beeld is gebleven. Kennelijk wil hij van mij geen reactie, want hij praat gewoon door over iets anders. Ik protesteer toch, over die manifestatie zijn immers duidelijke afspraken gemaakt, maar Dirk is daarvan alleen niet op de hoogte. Hij had mij er ook eerst even naar kunnen vragen, dat had net nog gekund, bij het maken van die afspraak voor aanvang van de vergadering. Myra de Waart, die naast me zit, zegt dat toch op z'n minst de indruk bestaat dat ik dat contact heb verwaarloosd. Komt de kritiek dan van haar? En een indruk is nog maar een indruk. Ze liet altijd al blijken geen onderscheid te kunnen maken tussen veronderstellingen en feiten, als dat haar zo uitkomt. Ook nu oordeelt ze dus weer bot en ongefundeerd. Ook zij had me eerst om een verklaring kunnen vragen, maar dat zou dan ook de eerste keer zijn geweest dat ze zoiets zou hebben gedaan. Ze had ook kunnen bedenken dat

ik net drie maanden afwezig ben geweest en ook zij weet heel goed dat ik amper het hoofd boven water heb kunnen houden. Waarom dan dit? Waar bemoeit ze zich trouwens mee? En waarom neemt Dirk die kritiek zo gemakkelijk over? Ik ben nauwelijks in staat om te reageren en hoor het met open mond aan. Je moet er ook maar op zijn voorbereid en ook nog eens goed in je vel zitten om een adequaat weerwoord te kunnen geven op zo'n onterecht verwijt. En waarom moet het zo onverwacht, en zo publiekelijk?

Een week later, het is mijn laatste week voorlopig, dat denk ik op dit moment althans nog, heb ik het gesprek met Dirk Monsma over mijn vervanging. Een van de docenten die vier volledige dagen werkt, vraag ik om erbij te zijn. Hij is van veel zaken goed op de hoogte en zal daarom de komende periode een rol kunnen spelen.

Dirk Monsma zegt eerst de externe contacten van mijn school te willen inventariseren. Ik begrijp niet direct wat dat met mijn vervanging heeft te maken, maar ik laat me er toch toe verleiden eerst daarover te praten. Het is een mooie gelegenheid om te laten zien dat we in de stad goede contacten hebben. Met mijn collega weet ik een hele reeks activiteiten en ervaringen met andere instellingen op te sommen. Het geeft een mooi beeld van wat mijn school allemaal doet buiten de cursussen om en het laat zien dat we zelfs in die zware jaren ook op dit punt actief zijn gebleven. Mooie gelegenheid om ook nog even terug te komen op de samenwerking met die manifestatie, want al ruimschoots voor mijn eerste ziekenhuisopname zijn daar concrete afspraken over gemaakt. Helemaal geen nalatigheid dus.

Dirk Monsma is eerst even stil na mijn laatste opmerking, gedurende die hele opsomming heeft hij trouwens ook niets gezegd. 'Dat is nieuw voor mij, daar wist ik niets van,' reageert hij nogal verbaasd. Hij kon het ook helemaal niet weten, met uitzondering van dat oppervlakkige eerste bezoekje is het de eerste keer dat hij met mij over mijn school praat. Het is niet de eerste keer sinds zijn kennismaking dat pas in tweede instantie blijkt dat er niks mis met mij is. Het is dan wel een effectieve manier om als nieuwe directeur

een hoofd te leren kennen, maar ik kan me een elegantere gang van zaken voorstellen.

Na een stilte zegt hij volkomen onverwacht: 'Ik vind het verstandiger als jij niet solliciteert naar jouw functie als hoofd in de nieuwe structuur.' Als onderdeel van de herstructurering moeten alle hoofden immers opnieuw naar hun eigen functie solliciteren, bij reorganisaties een methode om de boel op te schudden, maar het is geen moment bij me opgekomen dat mijn positie daarbij wankel zou kunnen worden. Ik had heel iets anders verwacht, een compliment voor mijn inzet bijvoorbeeld, niet deze onverwachte verkapte afkeuring.

Ik ben nogal geschokt. Dirk Monsma is even stil en stelt dan voor om er deze week nog een keer over te praten. Hij kan geen ander moment vinden dan vrijdag vier uur, aan het einde van voorlopig mijn laatste dag. Hij moet het mij dan maar eens uitleggen. Geen leuke manier om zo de deur voor langere tijd achter je dicht te trekken, en over mijn vervanging hebben we het nog helemaal niet gehad.

Het vreemde gesprek, en vooral de onverwachte wending naar die sollicitatie, laten me niet los, maar met de volle agenda gaan die laatste paar dagen snel voorbij. Ook omdat de nieuwe portier zich in die laatste week opnieuw ziek meldt. Personeelszaken vraag ik om voor vervanging te zorgen, die laatste dag kan ik onmogelijk alleen aanwezig zijn. Maar op vrijdag is er geen vervanger. Ik bel personeelszaken. Ze hebben niemand, helemaal vergeten...

Het is genoeg, het maakt me woedend en ik zeg dat ik het nu echt zat ben. Eerder deze week had ik nog, samen met hoofd personeelszaken, een overleg met de bedrijfsarts over de zieken van mijn afdeling. Toen heb ik haar, ook in het bijzijn van die bedrijfsarts, toch gezegd dat ik nu ook zelf aan het einde van mijn Latijn was. En dan doet ze niets? Ik gooi de hoorn op de haak en schakel het antwoordapparaat in.

Die laatste dag heb ik vooral belangrijk schrijfwerk te doen voor enkele subsidieaanvragen die nog de deur uit moeten, en voor een andere subsidie moet ik voor het stadhuis een verantwoording

schrijven. Een hele klus voor iemand die door de gevolgen van constante stress aan de lopende band fouten maakt. Daarnaast moet ik ook nog iets anders afronden dat evenmin kan blijven liggen, én ik moet voor portier spelen omdat enkele lokalen zijn verhuurd. Bij personeelszaken kan men zich daar natuurlijk niets bij voorstellen, zij verdrinken haast in alle gemakken van het hoofdgebouw. Enkele keren hoor ik vanuit mijn kamer de telefoon gaan en het antwoordapparaat reageren, maar ik let er niet op.

Het is nog niet genoeg voor die overvolle dag. Lodewijk, hoofd literatuur, en concurrent Huub laten me barsten met hun aandeel in de verantwoording van die subsidie. Ze reageren niet, ondanks herhaalde toezeggingen, en al een paar dagen lijken ze onbereikbaar. Beiden weten ook dat dit voorlopig mijn laatste dag is. Ik los het maar op door mijn deel naar het stadhuis te faxen met een begeleidende brief over hun nalatigheid. Een kopie daarvan stuur ik naar beide helden.

Als ik die fax wil versturen vind ik op het apparaat een bericht van hoofd personeelszaken. 'Wil je erover praten?' waagt ze te schrijven. Ik kan het niet laten om de telefoon te pakken en ik zeg haar dat ze iets had moeten doen in plaats van te willen praten. Zonder een reactie af te wachten gooi ik weer de hoorn op de haak.

Die dag gaat het echte werk natuurlijk extra moeizaam. Die subsidieaanvragen moeten ook nog eens in zoveelvoud worden ingediend. Het simpele rapen van de kopieën is typisch zo'n klusje dat helemaal mis gaat door al die gevolgen van constante stress. Het duizelt zo langzamerhand. Concreet, niet bij wijze van spreken.

Rond vier uur ben ik toch klaar, maar het duurt tot twintig voor vijf voor Dirk Monsma arriveert. Een ander overleg liep uit. Hij had ook even iemand kunnen laten bellen. De irritatie slik ik in, ik ga hem niet uitleggen wat voor dag het is geweest. Laat maar zitten. Wel prent ik me mijn voornemens nog eens goed in: Dirk moet het woord doen, ik moet me niet laten verleiden tot een verdediging. Hij komt mij iets uitleggen, niet andersom. Hij heeft al genoeg gelezen

en gehoord over de omstandigheden waaronder ik mijn werk heb moeten doen.

In het gesprek plaatst Dirk Monsma zijn opmerking over die sollicitatie nu in het licht van de reorganisatie, er was immers afgesproken dat alle hoofden opnieuw naar hun functie moeten solliciteren. Hij zegt dat inmiddels drie andere hoofden ook hun functie beschikbaar hebben gesteld. 'Ik vind het dan ook logisch als jij dat ook doet,' besluit hij.

Mijn eigen woorden ga ik hier niet letterlijk citeren. Door dat spraakgebrek is dat al niet te reproduceren en ik ga mezelf niet nog hulpelozer voorstellen dan nu al het geval is. Doe het dus maar met wat Dirk letterlijk zegt.

Een van die drie hoofden is een jaar ouder dan ik, de andere twee zijn zeker zo'n tien jaar jonger. Myra de Waart blijft wel in haar functie, terwijl zij ongeveer even oud moet zijn als ik. Ik zeg die logica dan ook niet te zien.

Dirk Monsma moet even nadenken. 'Je hebt de laatste jaren niet goed gefunctioneerd. Ik heb klachten over je gekregen.' Ik ben verbaasd en wil natuurlijk weten hoe en wat. Zonder enige aarzeling zegt hij: 'Je hebt de service van je school niet op peil gehouden en de externe contacten heb je verwaarloosd.' Na de uitvoerige inventarisatie van net drie dagen geleden, kun je dat laatste toch moeilijk opnieuw beweren. Ik herinner hem aan die hele lijst die ik samen met mijn collega heb opgedist. En de kritiek naar aanleiding van die manifestatie had ik toen toch ook al weerlegd?

En dan dat servicepeil. Hoezo? 'Jouw afdeling heeft de laatste tijd geen videoregistraties meer gemaakt voor andere afdelingen.' Weer Myra! Alleen haar afdeling heeft registraties aangevraagd, terwijl ik in het hoofdenoverleg meerdere keren heb gevraagd om mijn afdeling te ontzien. Mijn vrees dat de stilte van Myra de Waart onheilspellend is, is dus niet onterecht. Een vos verliest wel zijn haren, niet zijn streken. Het verwijt over de contacten in de stad komt ook al van haar, gezien haar reactie in de vergadering kort geleden. Geïnteresseerde cursisten registraties van uitvoeringen laten maken, heb ik heel bewust niet gehonoreerd. We hadden wel iets anders

te doen. Het hoofd boven water houden, bijvoorbeeld. En bepalen die registraties het servicepeil van mijn afdeling? Het is helemaal geen service, niet meer dan een aardigheidje voor een ander. En, het is geen kerntaak, een van de stokpaardjes waarmee Myra andere hoofden graag op de vingers tikt. Het is ook niet bijster intelligent van een directeur om met zulke lullige verwijten te komen.

Ook die kritiek accepteer ik dus niet. En al zou het mij te verwijten zijn, dat kan nooit een reden zijn om me niet geschikt te vinden voor mijn functie. In mijn laatste beoordelingsgesprek ben ik nog gewaardeerd met 'voortreffelijk, veel lof'. Kom maar met substantiële kritiek als ik niet geschikt moet worden gevonden. Ik zeg hem dan ook dat hij deze voorbeelden er met de haren bij sleept.

Dirk Monsma kijkt me zwijgend aan. Niet met die doordringende blik, dat was alleen bij de eerste ontmoeting een trucje. Ik laat me niet verleiden om de stilte zelf te vullen. Tot nu toe heb ik nog niets gehoord dat werkelijk hout snijdt. Dan gooit hij het over een andere boeg. 'In het verslag van de inspecteur is te lezen dat je niet geschikt bent voor je functie.' Wel verdomme! Daarin staat iets heel anders, dat de SKVR mij in een moeilijke situatie aan mijn lot heeft overgelaten, en dat ik ondanks de omstandigheden toch dat hoofd boven water heb weten te houden. Hij is toch bij de bespreking geweest en toonde toen toch begrip voor de opmerkingen van de inspecteur? Ik wijs hem dus op de heel andere inhoud van dat verslag en dat dit nou juist de kern was van de bespreking bij de inspectie.

Creëert Dirk met opzet pauzes om die door mij te laten vullen, of weet hij het nu zelf niet meer? Na een van die stiltes gooit hij het over weer een andere boeg en probeert het met een compliment, hij heeft gehoord dat ik binnen mijn werksoort een goeroe zou zijn. Het is te doorzichtig, anders zou ik er misschien gevoelig voor zijn, maar nu niet. Het maakt me niet toeschietelijker. En dan ineens, alsof een windvlaag een deur open gooit, herinnert hij me aan mijn uitlating tegenover Henk Mali over een vervroegd pensioen. 'Misschien is het nu het moment gekomen om dat te gaan doen.' Zonder nadenken zeg ik dat ik de SKVR niet aan een goedkope oplossing ga helpen. Ik herinner hem aan mijn twee onbeantwoorde notities over de zware

jaren aan Henk, en ik voeg eraan toe dat het voor de hand ligt dat ik die opmerking wel eens heb gemaakt vanwege mijn slechte conditie, veroorzaakt door de bizarre omstandigheden. Henk heeft die opmerking dus wel serieus genomen en al mijn waarschuwingen niet? Dit is schaamteloos opportunisme, meer niet. Ik zeg dat we dit dus niet op deze manier moeten oplossen, de SKVR moet maar over de brug komen met maatregelen, niet met een vervroegd pensioen dat mij geld gaat kosten en waaraan de SKVR een volledig salaris overhoudt.

‘Misschien moet je na je operatie de gelegenheid krijgen om eens goed uit te rusten,’ probeert Dirk nog. Maar ik antwoord dat we het daar te zijner tijd maar eens over moeten hebben, ik ga eerst het ziekenhuis in. Hij zal hier nooit meer op terugkomen, hij zou daarmee immers de zware last erkennen.

Als ik zeg dat het erg laat begint te worden, doet hij nog een laatste poging. ‘Je vermoeidheid hangt samen met de achtergronden van de operatie, het is niet het gevolg van de omstandigheden op je werk, daarvan ben je helemaal niet moe.’ En zo even moest ik nog de gelegenheid krijgen om na mijn operatie uit te rusten? Overbodig herinner ik hem aan ons eerste overleg drie maanden geleden, toen hebben we het er ook over gehad en toen wist nog niemand om welke aandoening het ging. Ik wijs hem erop dat die kwaal als een extra last bovenop alle gevolgen van die bizarre werkomstandigheden komt.

Dirk Monsma blijft zwijgen. Ik sta op en zeg dat ik naar huis wil. Het is inmiddels zes uur geweest en ik ben bekaf. Tijdens het gesprek had ik nogal eens moeite om goed uit mijn woorden te komen, ook in eenvoudige zinnen, en meer dan anders gedurende het laatste jaar. Het zal niet alleen door die drukte van vandaag komen, ook de onverwachte wendingen in het gesprek moeten het nodige hebben veroorzaakt. Dat zoeken naar woorden zal zeker een slechte indruk bij hem achterlaten.

Terwijl ik alles afsluit, blijft hij bij de lift wachten. Buiten trek ik de deur achter me dicht, nog steeds zonder te beseffen dat dit de al-

lerlaatste keer is geweest en dat ik hier nooit meer terug zal komen, ook niet voor een onschuldig bezoek. Goed dat ik nu nog niet weet dat ik dit adres zal gaan mijden als een plek met onaangename herinneringen, ondanks al die prettige en succesvolle jaren die daar aan vooraf zijn gegaan. We lopen nog wel gezamenlijk naar het station en praten onderweg over onbelangrijke zaken.

Wie tijdens het gesprek door het raam naar binnen had kunnen kijken, kan niet anders dan een normaal gesprek tussen twee nette heren hebben gezien. We hebben onze stemmen niet hoeven verheffen, we zijn niet rood aangelopen, hebben niet gevloekt en zijn netjes op onze stoelen blijven zitten. Toch is Dirk behoorlijk grof geweest. In alle hoeken heeft hij gezocht naar mogelijkheden om mij het hoofd in de schoot te doen leggen. Hij moet wel het idee hebben dat ik zowel mentaal als fysiek zo zwak ben dat ik slechts een klein duwtje nodig heb om het op te geven.

In de trein maak ik aantekeningen, wat de afgelopen jaren vaak noodzakelijk is geweest, los van een dagboek. Morgen wil ik niet twijfelen over wat er vandaag is gezegd en afgesproken. En met al die gebeurtenissen is dat meer dan noodzakelijk, iedereen zou mijn weergave van het gedrag van Dirk aan zwarte fantasie toeschrijven. En dan heb ik nog helemaal geen idee van wat er nog allemaal gaat komen.

Ik heb me dan wel enigszins schrap gezet, maar het waren haast geautomatiseerde reacties op zijn uitspraken. Eerder afkomstig uit mijn ruggenmerg dan uit het voorhoofd. Ik had hem moeten confronteren met zijn opportunistische gedraai. Dat beeld had ik hem moeten voorhouden, hem moeten dwingen toe te geven dat ik door collega's, Henk Mali in de eerste plaats, op een eiland ben achtergelaten. Nu heb ik elke aanval langs mij heen laten gaan.

Een klein jaar later zal ik 's nachts uit mijn slaap overeind veren om pas dan echt te beseffen wat hij aan het doen was: mijn zwakte van dat moment uitbuiten. Het is een voorbeeld van hoe dat waarnemen, beseffen en adequaat optreden met steeds grotere vertraging achter elkaar aan modderen. Ondanks dat ik een dag later nog

uitgebreid iemand zal vertellen over dat schaamteloze gedrag. Die inventarisatie onverwacht aan de orde stellen in plaats van mijn vervanging, was natuurlijk bedoeld om me te kunnen betrappen op slecht functioneren. Wat dus niet lukte. Kritiek er met de haren bijstelen, een poging om me te doen bewegen zelf maar op te stappen, dat liegen over het verslag van de inspecteur, natuurlijk met opzet dat gesprek in het allerlaatste uur plannen...

Tijdens dat gesprek verdrink in de details en zie de simpele boodschap niet die daarachter schuil gaat. Voor een buitenstaander wiens alertheid nog goed werkt, moet het glashelder zijn dat Dirk Monsma me alleen maar weg wil hebben. Daarmee had ik hem natuurlijk moeten confronteren en hem dwingen de zaken op een fatsoenlijke manier met mij te regelen. Maar het is als in een dichte mist, waar de dingen onder handbereik zijn en toch onzichtbaar, zoals steeds vaker het laatste jaar. Het zal ook het ongeloof zijn over hetgeen me overkomt. Zoiets bestaat toch niet? Ook iemand die gezond en alert is, zal een dergelijke opstelling niet verwachten en zich waarschijnlijk evenzeer laten verrassen.

Waarom laat hij me niet gewoon solliciteren? Met dat gedraai vergooit hij nu zijn geloofwaardigheid. Het kan niet anders zijn dat hij denkt dat ik echt dat kleine duwtje nodig zou hebben om uit mezelf op te stappen, even blazen en hij valt vanzelf wel om. Iets dergelijks moet hij van Henk Mali hebben begrepen. Ik ben dan wel naïef en misschien zelfs meer dan dat, maar zijn opstelling is minstens dom te noemen. Met dat gedraai heeft hij zichzelf wel heel erg gediskwalificeerd.